

1988

De levenskring

Kameroen

Thema

De onderwerpen op dit hongerdoek vinden hun oorsprong in de maatschappelijke, economische en culturele omstandigheden van 'zwart' Afrika; in het bijzonder in Kameroen.

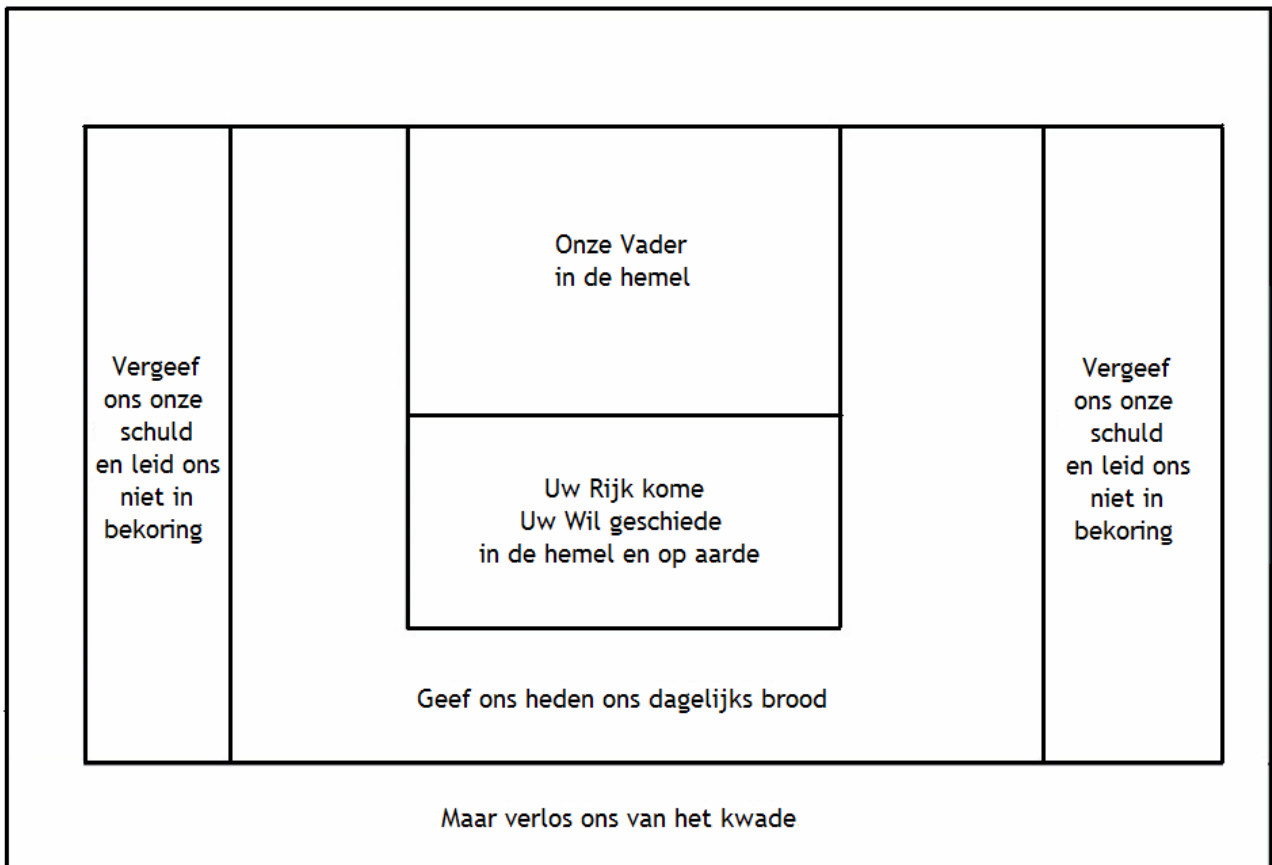
Het kernthema is het Onze Vader. (Mat. 6,9-14)

God is aanwezig in het dagelijkse leven van de Afrikanen.
Als Immanuël leeft Hij, herkenbaar aan zijn rode klee, tussen de mensen. (Mat 18,20)

Langs de rand van het doek zijn de overleden voorouders afgebeeld.
Zij maken wezenlijk deel uit van het huidige bestaan volgens de Afrikaanse levensopvatting.
Voorouders zijn bemiddelaars tussen God en mensen.
Zij zijn een krachtige steun om het leven aan te kunnen.

Hemel en aarde zijn een kosmische eenheid voor de Afrikanen.
Leven en dood zijn geen tegenpolen.
Het doek gaat dus over verbondenheid, gemeenschap en samenhang van alles.

Overzicht hongerdoek

Kijkrichting

Het doek krioelt van de kleine voorstellingen,
maar het volgt de woorden van het Onze Vader.

Het doek is opgebouwd
van binnen naar buiten:

vanaf de mensen rond de grote kookpot in het midden
tot aan de omlijsting met de maskers en figuren.

De blauwe achtergrond
is zowel water als lucht.

Verder kijken

Onze Vader in de hemel

In het midden van het hongerdoek vinden we de tafelgemeenschap.

Vier volwassenen zitten rond een reusachtige pot en gebruiken gezamenlijk de maaltijd.

Zij zijn in vergelijking met de andere personen elders op het doek erg groot geschilderd.

Alle handen nemen uit de ene pot zonder dat er een graaien en grijpen ontstaat. Een jongen staat iets naar achter, maar ook hij krijgt zijn deel. Ook de hond, de vogel en de kip krijgen wat: een kluif en kruimels.

Jezus zit middenin, herkenbaar aan zijn roodgele kleding. Het rood is een symbool voor het leven, geel verwijst naar de vruchtbaarheid.

Jezus is een Afrikaanse Christus en geen blanke westerse Christus. De kunstenaar verwijst daarmee naar de godservaringen van de Afrikanen, die in alles wat ze doen Gods aanwezigheid voelen.

Onlosmakelijk zijn Gods liefde en naastenliefde met elkaar verbonden.

De voorouders dragen bij aan deze volheid van leven. Omdat de voorouders behoren tot het dagelijkse leven schildert de kunstenaar hen als maskers en symbolrijke figuren langs de rand van het doek.

Als woonplaats van God en van hun voorouders denken de Afrikanen niet in de eerste plaats aan ons beeld van 'hemel'. De aarde speelt een even belangrijke rol in het leven, zowel voor als na de dood. Hemel en aarde horen bij elkaar; ze vormen een kosmische eenheid. De aarde heeft haar eigen hemel. Alles wat zich boven de aarde bevindt, ligt op de hemel van de aarde. In het westerse denken over het begrip hemel kijkt men graag naar boven, naar een plaats buiten de aarde. De Afrikanen plaatsen de hemel midden in de samenleving.

Als bemiddelaars bij God en helpers in de dagelijkse strijd om te overleven zijn overleden voorouders voor Afrikanen niet dood. Jezus zit als 'Eerste onder de voorouders' in deze kring. Bijna letterlijk als een Immanuël, een 'God-met-ons'.

Deze maaltijdscène laat dus niet zien hoe en wat Afrikanen eten. Eten betekent voor Afrikanen: gemeenschap, volheid van leven, nabijheid van God, vrede.

De Afrikaan leeft in verbondenheid met mensen, levenden en doden, met dieren, planten, mineralen en natuurverschijnselen. Ieder geeft leven aan al het andere en ieder krijgt leven van al het andere in een wonderlijk samenspel en evenwicht.

Uw rijk kome, Uw wil geschiede, in de hemel en op aarde

Onder de maaltijdsce`ne
is een groep mensen aan het dansen.
Ze worden begeleid
door een balafoon en een tamtam.

De tamtam is in Afrika een belangrijk middel
om boodschappen mee door te geven.

Jezus bespeelt deze trommel.
Hij geeft de maat en het ritme aan. Hij geeft mensen plezier in de muziek.
Zo draagt Jezus ook zijn spirituele boodschap uit. Een zittende jongen *-rechts-*
slaat met zijn stokjes het ritme mee. Anderen klappen mee.
Het is een mengeling van verschillende *-let op de diverse kapsels-* vrolijke mensen.

Deze uitgelaten dansscène verwijst naar de komst van Jezus,
naar de tijd van vreugde (Lc. 2,10; Lc. 4,18-19) die nu al aangebroken is.
De maaltijd en de dansscène laten zien,
hoe zeer de Afrikanen zich verbonden voelen met God,
met medemensen, met levenden en doden,
met nog niet geboren, met alle levende wezens, met de hele natuur.

Denken we in Europa: ik denk dus ik besta.
In Afrika is de filosofie: wij dansen, dus wij leven.
Dansen is geen uitspatting, geen avondje-uit,
maar dansen hoort gewoon bij het dagelijkse leven.
Ze dansen niet alleen als het feest is,
maar ook bij begrafenissen, stakingen, protestdemonstraties en godsdienstige vieringen.

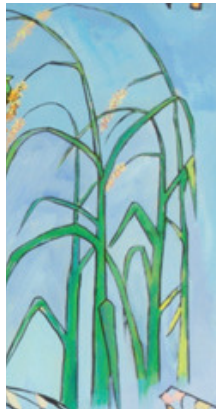
Geef ons heden ons dagelijkse brood

De kunstenaar schildert naast de maaltijd- en dansscène
het dagelijks brood van de Afrikanen:

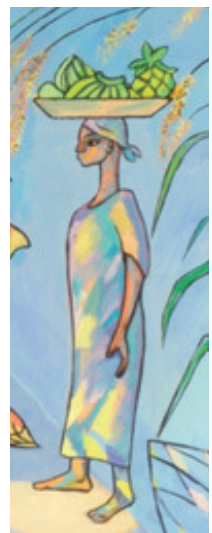
links van de dansscène de bananenboom
-basisvoedsel in Zuid Kameroen-

en rechts van de maaltijdsce`ne de gierst
-basisvoedsel in Noord Kameroen-.

Ze behoren tot
de eerste levensbehoeften.

Onder de vrouw
met de mand met vruchten
op haar hoofd
heeft de kunstenaar
de levensloop
van een mens geschilderd:

♦ de geboorte: vrouw in kraambed.

Vrouwen spelen niet alleen een centrale rol in het dagelijkse leven, maar geven het leven zelf door.

Ze wordt bijgestaan door een vroedvrouw.

De gele kleur -van het vruchtwater?- onder haar verwijst naar de vruchtbaarheid.

Boven haar in de eivorm een kind.

Onder haar een vis -*Ichtus* = *symbool van Christenen*-.

♦ het arbeidzame leven:

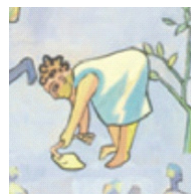
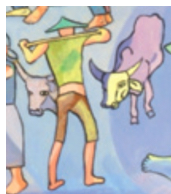
een visser in zijn boot met net,

een boer met zijn twee ossen of een herder met zijn runderen,

vrouwen die gierst en maïs bewerken,

een vrouw die het land bewerkt,

een man met een zware vracht op zijn hoofd.

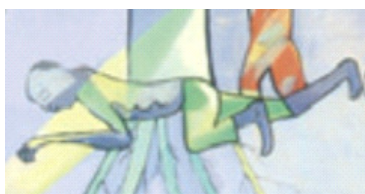
♦ de dood:

de gevallen dode mens -*onder de wortels van de bananenboom, die gezien mag worden als 'paaskaars'*-,

de doods-kistvogel, die hem naar zijn voorouders brengt,

de rouwende geknielde man,

de kruisen -*markeren het einde van de aardse levensweg*-.

Jezus sluit zich aan bij al deze mensen die vechten voor hun dagelijks leven.

Jezus draagt hun lasten mee. Met de dode is Hij als het ware versmolten.

Tegelijkertijd brengt Hij de mensen ook zegen, geluk en heil.

Dit tafereel verwijst naar Pasen: de drie kruisen in de schaduw van de bananenboom.

Boven de kruisen groeit een nieuwe boom.

Vergeef ons onze schuld en breng ons niet in bekoring

De Afrikanen beleven de wereld nog niet als een heilzame plaats.

Het is nog niet overal goed. De volheid van leven wordt bedreigd.

Het ontbreken van zegen en heil is niet alleen de schuld van individuen, maar is ook te wijten aan de politieke, economische en sociale structuren in de samenleving.

Zowel verkeerde persoonlijk opvattingen en handelingen van mensen, als die structuren belemmeren een goede ontwikkeling van de samenleving.

Soms komen de bedreigingen van buiten, soms zitten ze al in de eigen samenleving.

Naast de maskers langs de rand van het doek heeft de kunstenaar verticaal verschillende bedreigingen afgebeeld:

- ♦ de cacaozakken -*linksonder*- en de cacaoboom symboliseren Kameroens' economische afhankelijkheid van de wereldmarkt.
De prijzen voor hun producten worden door het buitenland bepaald.
Ze zijn gedwongen om cacao en katoen te verbouwen.
Dit gaat ten koste van de productie van hun eigen voeding: bananen en gierst.
De winst komt niet ten goede aan de lokale bevolking.

- ♦ de glazen en de fles -*alcoholisme*-
geven de vertwijfeling en het verlies aan zingeving aan.

Mensen drinken hun problemen weg.

- ♦ de corruptie treft vooral de kwetsbare mensen.
Een man steekt een ambtenaar stiekem geld toe om een vergunning te krijgen.
God en de Mammon worden tegelijk gediend.
Ook in de handel en de medische/maatschappelijke dienstverlening zijn omkoperij en corruptie aan de orde van de dag.
Zolang de lonen laag blijven en de prijzen hoog, zal corruptie moeilijk te bestrijden zijn.

- ♦ een zieke -*links boven*-, houdt zijn hand aan zijn hoofd uit radeloosheid: zijn lot ligt in handen van artsen, die nauwelijks beschikbaar zijn en moeten werken in slecht geoutilleerde ziekenhuizen.
Hij is wellicht ziek, omdat hij niet beschikt over de juiste voeding: bananen en gierst worden minder verbouwd ten gunste van cacao en katoen.

- ♦ de Eiffeltoren in het studieboek: het onderwijs is op Franse leest geschoeid.
Zonder opleiding heeft niemand kans op de arbeidsmarkt.

- ♦ een jonge Afrikaan -*rechts midden*- is totaal vervreemd van zijn eigen cultuur.
Of staat deze man voor de 'zwarte elite': autochtone mensen die er een westerse levensstijl op na houden en die de macht in handen hebben?
De grote broer die het gemaakt heeft?
Wat zit er in zijn aktetas: contracten waar de rijken rijker van worden?
Zijn diploma -?- stijf onder zijn arm.
Hij is gekleed in een westers fantasieloos confectiepak met vlinderdasje.
Hij lijkt stevig op zijn benen te staan en tegelijk ontworteld en eenzaam.

♦ een flatgebouw: het stadsleven.

Veel jongeren van het platteland willen graag een andere levenswijze.
Ze denken die in de stad te kunnen vinden.

Thuis op het platteland missen ze de eerste levensbehoeften:
elektriciteit, zuiver drinkwater, goede gezondheidszorg.

De droom van de glans van de stad spat snel uit elkaar:
ze krijgen nauwelijks toegang tot de arbeidsmarkt.

Ze vinden geen dak boven hun hoofd.

Dit leidt tot meer agressie, die als een sociaalpolitieke tijdbom het land bedreigt.

Het bouwen van prestigieuze gebouwen belemmert de ontwikkelingen van de armen:
zij betalen uiteindelijk de prijs voor het gebouw.

♦ Papieren/contracten: voedselimport en voedselhulp.

Amerika, Europa en China overspoelen de markt in Kameroen
met voedseloverschotten.

De boeren en producten krijgen zo geen fatsoenlijke prijs meer
voor hun eigen producten.

Ook worden hen zo andere voedselpatronen opgedrongen.

Maar verlos ons van het kwade...

De buitenste maskers van de voorouders en afbeeldingen van de dieren en voorwerpen
omsluiten als het ware de kring van het leven in Kameroen.

Deze afbeeldingen komen uit heel Kameroen,
maar vooral uit het zuidwesten van Kameroen, waar het Betivolk leeft.

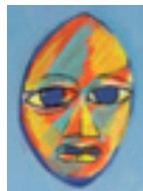
De oranje maskers duiden God aan,
zoals Jezus in het oranje aanwezig is in het dagelijkse leven van de Afrikanen.

Alleen wanneer de Afrikaanse samenleving haar voorouders blijft gedenken,
alleen wanneer Jezus door zijn geboorte, lijden, dood en opstanding
in deze gemeenschap als eerste onder de voorouders opgenomen is,
pas dan behoudt zij haar 'thuis' -*volheid van leven, volmaakte levenskring*-.
Alleen dan wordt het geloof van de samenleving in de volheid van het leven gesterkt,
alleen dan kan er weer hoop gloren in de Afrikaanse lijdensgeschiedenis.

Pas dan kan een nieuwe impuls gegeven worden
door de bevrijdende boodschap van de bijbel.

De voorouders beschermen mensen tegen het kwade, als Jezus in het midden van de
Afrikaanse levenskring staat.

Op het doek is Jezus in alle windstreken aanwezig:

♦ onderaan in het zuiden:

oranje mens opgestaan uit het dodenrijk,

♦ oosten: *oranje masker iets onder het midden,*

♦ noorden: *oranje masker in het midden,*

♦ westen: *oranje masker boven het midden.*

De maskers zijn een symbool voor de onbegrensdeheid van het leven.

Dood is niet dood maar vervulling van leven ten volle.

De maskers zijn de verbinding met de voorouders:

onze middelaars bij God en de helpers in de dagelijkse strijd om het bestaan.

Heel het leven speelt zich af onder hun ogen. Zij zien ons, wij zien hen niet.

De voorouders zijn immers niet verdwenen.

De dierensymbolen vertegenwoordigen de geschiedenis van de stammen en herinneren aan de rol, die zij speelden in de oertijd en die nog altijd terugkeren in de huidige ritën.

Bovenste rij

Links zwemmen twee vissen. Waar vissen zijn, is water.

De vissen zijn een symbool van de vruchtbaarheid.

Daarnaast een schildpad, een traag dier, een schijnbaar nutteloos dier, dat een zwaar schild meetorst op de rug. Maar de schildpad is pienter en ervaart zijn schild niet als een last. Het schild biedt immers bescherming.

In sprookjes en mythen uit Centraal-Afrika wordt de schildpad juist geprezen om zijn wijsheid, intelligentie, handigheid en sluwheid.

Rechts van de schildpad drie maskers. De eerste twee grauwe maskers verbeelden voorouders; het derde iets grotere en kleurrijkere masker is Christus.

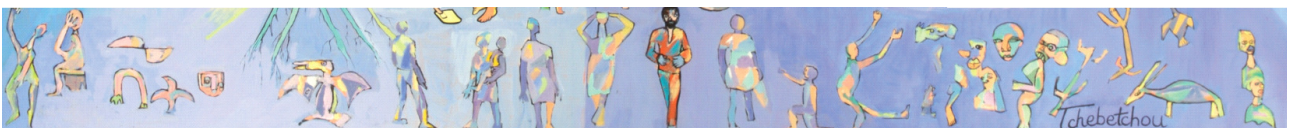
Rechts van het Christusmasker de slang met de twee koppen: Nue Pet Tu van de Bamunstam uit West-Kameroen. Die slang is ook te zien onder de vis linksboven.

Deze slang heeft volgens de legende van de Bamundynastie koning Nchare de overwinning op zijn vijanden gebracht. Sindsdien is deze slang het symbool van het hele Bamunvolk, van zijn koninklijke macht en heel de stad Fumban.

Verder naar rechts: een vogel, een masker, een beeld, een vleermuis en weer een vogel.

Vogels en slangen zijn symbolen van vruchtbaarheid.

De onderste rij

Onder de barenende vrouw zijn schimmige vage gestalten geschilderd.

Het zijn de ongeborenen.

Links van hen in het midden de overleden voorouders.

Helemaal links danst een voorouder en naast hem zit een voorouder.

De houdingen die ze aannemen en het gereedschap rondom hen, wijzen er op dat ze na hun dood nog steeds volop leven.

De zijkanten

De afbeeldingen
aan de verticale buitenste randen
symboliseren
de totale Afrikaanse stammengemeenschap.

Ze versterken de eenheid
tussen de zichtbare en onzichtbare wereld.

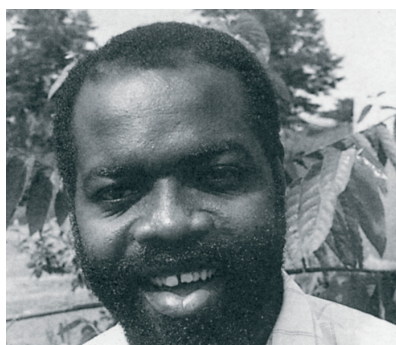
De achtergrond van het doek

De blauwe achtergrond
van het totale doek
is een verbeelding van zowel water als lucht.

Het accentueert de eenheid,
de volheid van het leven.

De kunstenaar

René Tchibetchou werd op 4 februari 1949
in Bandoenga -West Kameroen- geboren.

Hij groeide op in een gezin met zeven kinderen.
Zijn vader was een eenvoudige boer,
die in de parochie werkte als catecheet.
Zijn ouders droegen de zorg voor hem over aan een oom,
die in een stad woonde.
Zo kon hij als vijfjarige naar school gaan.
Daar maakte hij kennis
met de geïmporteerde witte Christus.

In 1974 ging hij voor het eerst naar Parijs
om daar een bestaan als zelfstandig kunstenaar op te bouwen.
Het werd geen succes: na zes maanden ging hij terug naar huis.

In 1976 ging hij opnieuw naar Parijs.
Dankzij een Dominicaan werd hij toegelaten op de Ecole des Beaux Arts.
Het leven van de student René was armoedig, hij had nauwelijks inkomen.

Na het behaalde diploma ging hij met succes beeldhouwkunst studeren.

In oktober 1981 keerde René terug naar
Kameroen. Daar ging hij werken bij het
ministerie van cultuur.
Hij is getrouwd en heeft een dochter.
Op vele nationale
en internationale tentoonstellingen
waren zijn kunstwerken te bewonderen.
Hij oogstte veel waardering en erkenning
voor de originaliteit en de kracht
die zijn werken uitstraalden.

Met het hongerdoek vertelt René ons met Afrikaanse charme en overtuigingskracht
hoe ons leven is bedoeld: volheid, eenheid, harmonie.

René kreeg van Misereor de opdracht om het Onze Vader te gaan verbeelden
op Afrikaanse wijze. Misereor wilde zo de aandacht vestigen op Afrika.

Men koos voor Kameroen, omdat Kameroen Afrika in het klein is:
vele verschillende landschappen, culturen, klimaatzones, volkeren.
Kameroen is ook weer geen doorsnee Afrikaans land,
omdat het absoluut niet voldeed aan het beeld van honger en ellende.

Voor de inhoudelijke invulling van het doek rond het Onze Vader
werd de Kameroenese theoloog Nazaire Bitito Abeng erbij betrokken.
Samen gaven ze op dit hongerdoek uitdrukking
aan de eigen Afrikaanse manier van geloven.
Over zijn schilderkunst zegt René: 'Ik wil dat kleine mensen en vooral vrouwen
zich herkennen en kunnen vinden in mijn schilderkunst.
Welke andere functie zou ik als kunstenaar hebben?'

Achtergrondinformatie

Het Afrikaanse masker

De onzichtbare wereld

Voor de Afrikaan is de zichtbare wereld van alle dag niet de enige werkelijkheid. Ook de wereld van de geestelijke krachten is een realiteit, zoals in de maskers op het hongerdoek wordt afgebeeld. Behalve de voor de mensen onbereikbare Schepper-God maken ook de voorouders en natuurgeesten deel uit van deze wereld. De mensen zelf zijn er mee verbonden, omdat ze een onsterfelijke ziel hebben. Bovendien worden gebeurtenissen op aarde veroorzaakt door geestelijke krachten: de gestorven voorouders bemoeien zich met het dorpsleven, de natuurgeesten laten van zich horen door regen, droogte, goede of slechte oogsten enzovoort.

Het is voor mensen heel belangrijk om een goed contact te onderhouden met deze geestenwereld. Vooral de voorouders kunnen als bemiddelaar fungeren tussen de zichtbare en de onzichtbare wereld. Om echter een goed contact te krijgen met de geesten, hebben deze als het ware een verblijfplaats hier op aarde nodig. Dit kan een fetisj zijn, een beeld of een masker.

Een fetisj is een natuurlijk voorwerp dat wordt verondersteld om **bovennatuurlijke** bevoegdheden te hebben, of in het bijzonder een ding dat door mensen is gecreëerd, dat macht over mensen heeft. Het masker is dus niet zomaar een vermomming, maar een geest die tastbaar is geworden en daarom als verbinding kan dienen tussen de wereld van de mensen en die van de geesten en voorouders.

De maskerdanser

De dansers die het masker dragen, verliezen hun eigen identiteit, waardoor de geest van het masker bezit van hen kan nemen. Ze zijn letterlijk 'bezeten' en kunnen als spreekbuis van de maskergeest fungeren. Bij deze rol horen meestal speciale door de traditie voorgeschreven danspassen, een eigen en voor mensen onbegrijpelijke taal, die door een tolk moet worden geïnterpreteerd en een maskerkostuum, dat vaak het hele lichaam van de danser bedekt en bestaat uit materialen uit het woud, de verblijfplaats van de geesten.

De oorsprong van het Afrikaanse masker

Het gebruik van maskers hangt nauw samen met het geloof, dat mensen de onzichtbare wereld kunnen beïnvloeden door de krachten die daarin huizen op de juiste wijze te benaderen. Hiervoor moeten ze via voorwerpen die als verblijfplaats van deze krachten dienen, contact maken met die geestelijke wereld. Het masker is zo'n voorwerp.

De maskers worden dus meestal gemaakt van de voorouders, de stamouders, vaders en moeders of personen die van groot belang zijn geweest voor de stam. Ook van stamdieren werden maskers gemaakt.

Gebruik van maskers bij landbouwfeesten

In een landbouwgemeenschap hangen leven en welzijn van de bevolking af van een goede oogst. De aarde is daarom heel belangrijk en wordt beschouwd als de bron van vruchtbaarheid.

Omdat de voorouders er hun laatste rustplaats hebben, zijn zij de 'meesters van de aarde'. Een goede oogst hangt daarom mede af van de zegen van de voorouders.

Bij landbouwfeesten wordt aan de voorouders eer bewezen. Maskerdansen zijn hierbij een heel belangrijk onderdeel. In deze dansen beeldt men mythische verhalen uit, die vaak de belevenissen vertellen van de stichters van het volk en andere culturele helden. Dit geeft mensen een gevoel van saamhorigheid, waardoor de harmonie ontstaat, die zo belangrijk is als men gezamenlijk het land moet gaan bewerken.

De landbouwrituelen vinden plaats tijdens de verschillende stadia van het groeiseizoen.

Heel belangrijk is het ritueel aan het begin van de regentijd, als men de geesten en voorouders een goed regenseizoen afsmeeft.

Gebruik van maskers bij begrafenissen

Maskers spelen een belangrijke rol bij begrafenissen. Ze begeleiden het lichaam naar het graf en handhaven de orde tijdens de plechtigheden.

Rituelen rond de dood zijn gericht op het voortbestaan van de ziel. Meestal vindt de definitieve tweede begrafenis pas enige weken of maanden later plaats, omdat men gelooft dat de ziel van de overledene eerst nog enige tijd rond blijft hangen bij de levenden.

Pas na deze overgangsperiode kan men de overledene zijn definitieve rustplaats geven.

Bij deze gelegenheid eren de maskers de overledene en wordt er geofferd, waarna de maskers de ziel begeleiden naar de wereld van de vooroudergeesten.

Misbruik van maskers

Het zal niemand verbazen dat er ook misbruik kan worden gemaakt van maskers. Voor 'chiefs' van dorpsgemeenschappen zijn ze een handig middel om macht uit te oefenen. Verscholen achter een masker kunnen zij gemakkelijk hun wil aan de bevolking opleggen en hen zelfs terroriseren. Ook bij de rechtspraak worden ze misbruikt: om grondgeschillen te regelen of om moordenaars te berechten. Omdat zogezegd de uitspraken afkomstig zijn van de geesten, kunnen ze niet aangevochten worden.

Leven en dood van een masker

Een masker is niet zomaar een voorwerp. Het is een bezielde iets, dat geboren wordt en kan sterven. Een nieuw masker kan ontstaan als vervanging van een versleten of een ontwijd exemplaar. Maskers kunnen ook worden vervaardigd, nadat iemand in een droom van een geest opdracht heeft gekregen om een masker te laten maken. In de loop van zijn leven kan een masker verschillende functies hebben en belangrijker worden. Als een masker om de een of andere reden wordt afgedankt, krijgt het bij sommige volken een begrafenis. Anderen menen juist dat een masker, als zijn kracht is uitgewerkt, geen waarde meer heeft en vernietigd of verkocht kan worden.

Het maken en gebruik van maskers

Bij het maken van een masker moeten tal van voorzorgsmaatregelen in acht worden genomen. Deze maatregelen dienen ter bescherming van degenen die het geheimzinnige en met kracht beladen werk verrichten en om de doeltreffendheid van het masker te vergroten. Zorgvuldig wordt de boom uitgezocht die het materiaal moet gaan leveren. Er worden offers gebracht aan de geest van de boom en de houtsnijder zelf moet tal van voorschriften en taboes in acht nemen. Zijn echte werking krijgt het masker pas als het door een specialist, zoals een priester of een medicijnman, is ingewijd. Vaak worden er bij zo'n gelegenheid offers gebracht aan het masker.

Het Onze Vader in een Afrikaanse context

Onze Vader in de hemel

Voor de Beti -*stam in Kameroen*- betekent Yob -*hemel*- niet in de eerste plaats 'huis van God, huis van engelen en heiligen'. De hemel is zonder de aarde niet denkbaar. Iedere situatie kent haar eigen hemel -*Yob*-. En haar aarde -*Si*- heeft haar bovenkant en onderkant. Zo hebben een bed, een dak en een berg een hemel en een aarde. De aarde heeft haar eigen hemel. Alles wat zich boven de aarde bevindt, ligt op de hemel van de aarde. Wat over de aarde vliegt, vliegt in de hemel: de vogels, de wind, de vliegtuigen, de geesten... Als jonge mensen hun geboortegrond, hun aarde, achterlaten om naar de stad te vertrekken, wordt van hen gezegd dat 'ze wandelen in de hemel' of 'ze vliegen als een leeuwerik in de hemel'.

Bij een woonplaats van God en van hun voorouders denken Afrikanen niet zomaar aan de hemel boven de hoofden van mensen. De hemel bevindt zich ergens op een onbepaald punt tussen de zichtbare en onzichtbare schepping. De afstand tussen schepping en Schepper kan alleen door de voorouders en de geesten overbrugd worden en wordt door ieder volk en door iedere mens anders ervaren.

Bij de voorstelling van het leven na de dood en van de plaats waar dit leven zich zal afspelen, neemt in tegenstelling tot het Joods-christelijke denken, de aarde voor de Afrikaanse mens voor en na de dood een centrale plaats in.

Voor de Afrikaan bestaat de aarde '*Si*' uit twee bewoonde gedeelten. Het hogere deel van de aarde -*Si Ndon*- is de aarde waarop de mens zich voorovergebogen ophoudt. '*Si emo minlah*' betekent de aarde waar mensen elkaar treffen om te overleggen en te vergaderen. Deze hogere aarde is de woonplaats van mensen, dieren en planten. Het lagere deel van de aarde -*Si Bekon*- is de aarde van de gestorven voorouders. Na hun leven op *Si Ndon* keren mensen terug naar hun Schepper in de wereld van de *Bekon*, van de voorouders. Het hogere en lagere deel van de aarde vormen een kosmische eenheid.

Alleen God, de voorouders en de geesten beschikken over de eigenschap zich in beide delen van de kosmische wereld van *Si Ndon*, *Si Bekon* en *Yob* te bewegen. Zij verzekeren de band tussen de beide werelden.

Uw rijk kome, uw wil geschiede

De Afrikaan is gegrepen door zijn verbondenheid in gemeenschap met God-Schepper '**Zamba Nkom**' en met God-Maker-van-mens '**Zamba Nkomo Bodo**', met alle medemensen -levenden, doden en nog niet geboren- en met alles wat leeft in de natuur.

Het leven in en voor deze gemeenschap maakt de Afrikaan tot mens.

Godsdienst, geloof en leven horen daarom bij elkaar; het alledaagse leven en het geestelijke leven zijn op een dynamische wijze onafscheidelijk met elkaar vervlochten.

Tot het menselijke leven behoren geboorte, puberteit, inwijdingsrites, werk, huwelijk, opvoeding, ouderdom en dood. Dit leven in gemeenschap speelt zich af onder de ogen van God en van de voorouders.

Het toekomstige leven in het lagere deel van de aarde is een voortzetting van het leven van vandaag in het hogere deel van de aarde. Daarom is de dood niet het einde, maar alleen de overgang van Si Ndon naar Si Bekon, naar de gemeenschap van de gestorvenen.

Deze laatste wereld is het spiegelbeeld van de wereld van de levenden.

Wie een voorbeeldig leven geleid heeft tijdens het leven in de gemeenschap, wordt daarom met veel geschenken overladen en met grote eerbied bejegend.

Voor de Afrikanen is de menswording van God in Jezus Christus dus goed verstaanbaar.

De Afrikaanse kosmologie, die een zicht geeft op God, op de wereld en op de mens, betekent voor de Afrikaan tegelijkertijd een richtingwijzer voor zijn sociale betrekkingen.

Geef ons heden ons dagelijks voedsel

Brood als voedsel hoort niet in de Afrikaanse cultuur thuis; ook de hostie kan bij hen nauwelijks als voedsel gelden. Voor hen dienen vooral kookbananen, maniok en gierst tot voedsel.

In het zuiden van Kameroen wordt de kookbanaan in vele riten gebruikt. Een huisvader, die sterft, wordt door zijn familie gebeden om hen verder te voeden zoals hij het altijd heeft gedaan. Daarom wordt een kookbanaan op brandende kolen gebakken. Stukjes van die banaan worden op de hand van de overledene gelegd en ook alle familieleden nemen er een stukje van als afscheidsvoedsel.

In het noorden van Kameroen is de gierst het hoofdvoedsel.

Want van U is het rijk, de kracht en de heerlijkheid

Voor de vreemde bezoeker die in Kameroen een zondagsviering meemaakt, zal het opvallen hoe onder het bidden van het Onze Vader twee gebaren worden gemaakt:

het naar boven heffen van de handen, naar een God die in de hemel woont;

en het naar voren strekken van de handen, die om dagelijks voedsel vragen.

In de context van nekoloniale toestanden, die de kerken en de landen tot ontvangers van hulp hebben gemaakt, die zich de materiële en culturele 'weldaden' uit de industrielanden laten welgevalen, zou dit liturgische gebaar gemakkelijk verkeerd verstaan kunnen worden als uiting van een bedelaarsmentaliteit. In werkelijkheid zijn het natuurlijke en vanzelfsprekende gebaren van mensen die zich opgenomen voelen in een wereld vol levenskracht.

Meditatietekst

Zeg niet Vader

Zeg niet Vader, als je geen kind kunt zijn.
Zeg niet onze, als je slechts aan jezelf denkt.
Zeg niet hemel, als je slechts naar aardse zaken verlangt.

Zeg niet uw naam worde geheiligd,
als je voortdurend je eigen eer zoekt.
Zeg niet uw rijk kome,
als je alleen maar hoopt er zelf beter van te worden.
Zeg niet uw wil geschiede,
als je geen tegenslag kunt verdragen.

Bid niet voor het brood van vandaag,
als je niet voor de armen wilt opkomen.
Bid niet voor vergeving van schulden,
als je in wrok leeft met familie of bureu.
Bid niet voor een leven zonder bekoring,
als je voortdurend met het kwaad omgaat.

Bid niet voor een leven zonder kwaad,
als je niet op zoek bent naar het goede.
Zeg niet amen en zo zij het,
als je dit gebed niet ter harte neemt.

Kindermateriaal

